

Дмитро Сергійович Коротков

кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародного бізнесу та економічного аналізу
Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця

Кузь Олег Миколайович

доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри міжнародних відносин, політичних наук і практичної філософії Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця

Ілля Олегович Кузь

аспірант кафедри політології, соціології та культурології Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

УДК 94(438)

ПОЛЬЩА У ПРОЦЕСІ ПРАКТИЧНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ПРОЕКТІВ У ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНІЙ ЄВРОПІ

Анотація

Польща є ключовим гравцем у регіоні Центрально-Східної Європи (ЦСЄ). Для України Польща стала стратегічним партнером та надає сприяння у реалізації наших європейських та євроатлантичних устремлінь. З 90-х рр. ХХ ст. офіційна Варшава успішно провела низку важливих реформ, реалізувала інтеграцію до НАТО та ЄС, в цілому провела зміну позицій країни у геостратегічному просторі від пострадянської держави Східної Європи до ключового гравця на Європейському континенті. Україна має розвивати активне співробітництво з Польщею, а дослідження витоків і розвитку зовнішньополітичної діяльності польської держави у новітню добу, розвитку регіональних проектів за її участі є надзвичайно актуальною проблематикою.

Метою публікації є ретроспективний аналіз участі Польщі у реалізації окремих проектів у сфері безпекового та економічного співробітництва (НАТО, ЄС, Люблінський трикутник, Вишеградська група та ін.)

Проблематика зовнішньої політики Польщі у різних її аспектах широко представлена у наукових дискусіях як в українському просторі так і регіональному та глобальному рівнях. І цьому є своє пояснення, оскільки Польща являє собою доволі важливого, якщо не визначного геополітичного гравця у ЦСЄ та Європі в цілому. В той же час відчувається брак публікацій присвячених практичній реалізації основних регіональних геополітичних проектів за участі офіційної Варшави. Також у процесі аналізу участі Польщі у регіональних проектах активно залучалися і міжнародні документи, угоди, комюніке, офіційні заяви голів держав та дипломатів, що дало широку джерельну базу приведеному дослідженню.

Зміни які відбулися у Польщі після 1989 р. кардинально змінили геополітичні пріоритети цієї держави. Це вплинуло як на зовнішньополітичну доктрину так і на практичну реалізацію основних векторів зовнішньої політики офіційної Варшави. Інтеграція Польщі у європейські та євроатлантичні структури, пошук нового місця у змінених реаліях системи міжнародних відносин стали визначальними факторами, які і окреслили такі пріоритети.

Ключові слова: міжнародна діяльність Польщі, регіональне співробітництво, зовнішня політика, Вишеградська група, Люблінський трикутник, безпекове співробітництво.

POLAND IN THE PROCESS OF PRACTICAL IMPLEMENTATION OF GEOPOLITICAL PROJECTS IN CENTRAL-EASTERN EUROPE

Abstract

Poland is a key player in the Central Eastern Europe region. For Ukraine, Poland has become a strategic partner and provides assistance in the realization of our European and Euro-Atlantic aspirations. Since the 90s of the XX century. official Warsaw successfully carried out a number of important reforms, implemented integration into NATO and the EU, and in general changed the country's position in the geostrategic space from a post-Soviet state in Eastern Europe to a key player on

the European continent. Ukraine should develop active cooperation with Poland, and the study of the origins and development of the foreign policy of the Polish state in the modern era and the development of regional projects with its participation are extremely relevant issues.

The purpose of the publication is a retrospective analysis of Poland's participation in the implementation of certain projects in the field of security and economic cooperation (NATO, the EU, the Lublin Triangle, the Visegrad Group, etc.)

The problems of Poland's foreign policy in its various aspects are widely presented in scientific discussions both in the Ukrainian space and at the regional and global levels. And this has its own explanation, since Poland is a rather important, if not prominent, geopolitical player in the CEE and Europe as a whole. At the same time, there is a lack of publications dedicated to the practical implementation of major regional geopolitical projects with the participation of official Warsaw. Also, in the process of analyzing Poland's participation in regional projects, international documents, agreements, communiqués, official statements of heads of state and diplomats were actively involved, which provided a wide source base for the above research.

The changes that took place in Poland after 1989 radically changed the geopolitical priorities of this country. This affected both the foreign policy doctrine and the practical implementation of the main vectors of official Warsaw's foreign policy. The integration of Poland into European and Euro-Atlantic structures, the search for a new place in the changed realities of the system of international relations became the determining factors that determined such priorities.

Key words: regional cooperation, foreign policy, Visegrad group, Lublin triangle, security cooperation.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Трансформаційні процеси по завершенні Холодної війни у Європі викликали поживлення інтересу до практичної реалізації окремих геополітичних проєктів регіонального рівня. Польща є провідною державою даного регіону і саме тому стала активним

учасником майже всіх регіональних проектів. Кардинальні зміни торкнулися всіх соціалістичних держав, які змушені були зіткнутися із новою геополітичною реальністю, а їх еліти опинилися в умовах перегляду національних орієнтирів. Прийшовши до влади всі посткомуністичні уряди у державах ЦСЄ взяли курс на інтеграцію до європейських та євроатлантичних структур, в той же час приділяючи увагу і регіональним проектам.

Прагнення стати повноправними учасниками трансатлантичної інтеграції було обумовлено переходом у нову геополітичну реальність у якій держави ЦСЄ за допомогою приєднання до НАТО мали змогу реалізувати національні інтереси, забезпечити безпеку, сформувані ефективні механізми прийняття рішень, впливати на міжнародний порядок денний відповідаючи на нові виклики їх безпеці у багатьох сферах.

У регіоні Східної Європи Польща є одним із провідних гравців та природним союзником України, саме тому представлене дослідження є актуальним у фокусі визначення подальшого вектору розвитку українсько-польських відносин та аналізу геополітичної ситуації у регіоні. Взаємини між Україною та Республікою Польща вже давно досягли рівня стратегічного партнерства та впливають на міжнародні процеси у ЦСЕ, допомагають нашій державі у реалізації її євроінтеграційних прагнень. Для коректної оцінки поточного стану розвитку двостороннього співробітництва, виявлення проблем та перспектив розвитку українсько-польських відносин, дослідження участі Польщі у регіональних геополітичних проектах являє великий інтерес для вітчизняної науки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика зовнішньої політики Польщі у різних її аспектах широко представлена у наукових дискусіях як в українському просторі так і на регіональному та глобальному рівнях. І цьому є своє пояснення, оскільки Польща являє собою доволі важливого, якщо не визначного геополітичного гравця у ЦСЄ та Європі в цілому. Серед всього масиву публікацій слід окремо зупинитися на доробку

таких фахівців, як: В. Бусленко, А. Гетьманчук, В. Вашиковський, Г. Зеленько, В. Жуган, М. Капітоненко, А. Киридон, І. Івашко, Л. Янчук та інші.

Також у процесі аналізу участі Польщі у регіональних проектах активно залучалися і міжнародні документи, угоди, комюніке, офіційні заяви голів держав та дипломатів, зокрема: Спільна декларація Президента України та Президента Республіки Польща 24 серпня 2016 [Спільна декларація 2016]., Спільна заява Президентів України і Республіки Польща «До порозуміння і єднання», 21.05.1997 р. [Спільна заява Президентів 1997].

Мета. Метою публікації є ретроспективний аналіз участі Польщі у реалізації окремих проектів у сфері безпекового та економічного співробітництва (НАТО, ЄС, Люблінський трикутник, Вишеградська група та ін.)

Виклад основного матеріалу. Після хвилі оксамитових революцій у ЦСЄ Республіка Польща сфокусувала свої зусилля на практичній реалізації своєї інтеграції до євроатлантичних структур та розбудові стратегічного партнерства з США. 1 липня 1991 р. у Празі було підписано Протокол про повне припинення дії Варшавського договору. Після цих подій відбулося переформатування геополітичних поясів у європейському регіоні. Такі зрушення стали початком формування нового порядку безпеки на європейському континенті, у якому Польща змогла отримати провідні ролі та закріпила статус регіонального актора. Інтеграційний процес завершився для офіційної Варшави приєднанням до НАТО у 1999 р. та вступом до ЄС у 2004 р. Події того періоду високо оцінюють у сучасній Польщі. Наприклад, у травні 2016 р. колишній президент Республіки Польща А. Квасневський (займав посаду з 1995 по 2004 р.) в інтерв'ю польському виданню «Przeгляд» заявляв: «Польща є надзвичайно важливою країною в нашому регіоні. Ми пройшли шлях вдалої трансформації та вступили до НАТО та ЄС....» [Kwaśniewski 2016].

З приєднанням до НАТО та ЄС Польща стає активним учасником цих структур. У інавгураційній промові президент Польщі А. Дуда підкреслював,

що «членство Польщі у НАТО та ЄС є найбільшим міжнародним успіхом країни за останні 26 років....» [Duda 2015]. Необхідно окремо зупинитися на тому, що членство у цих структурах вимагає від офіційної Варшави проведення реформ та уваги до всіх сфер життя польського суспільства. Наприклад, членство у НАТО та ЄС передбачає наявність сильної та технічно оснащеної армії, що продемонструвала і польська допомога Україні після лютого 2022 р. Саме з цієї причини Польща збільшує свій оборонний бюджет та є активним учасником військових навчань в рамках НАТО.

Для сучасної Польщі участь у НАТО та ЄС є гарантом глобальної і регіональної безпеки держави, її сталого розвитку, каталізатором демократичного транзиту [Sedelmeier 2005: 127]. Відданість євроатлантичним цінностям та політиці не піддається сумнівам з боку польського керівництва. Одночасно вини являють собою відправну точку для формування нового концепту національних інтересів, який враховує традиційні підходи та новітні зміни у системі міжнародних відносин.

У Польщі, як і у низці держав ЦСЄ, своєрідний «ренесанс» переживають регіональні геополітичні проекти, які виявилися найбільш вдалим теоретичним концептом для побудови регіональних зв'язків. Офіційна Варшава відіграє важливу роль у переформатуванні геополітичного простору ЦСЄ, який після розпуску Варшавського пакту, розпаду СРСР та виводу радянських військ зі Східної Європи перетворився, використовуючи термінологію Г. Кіссінджера у «сіру зону» [Kissinger 1955]. Саме під впливом геополітики відбувається формування зовнішньополітичної стратегії та політики безпеки, міжнародної ідентичності Польщі, позиціонування держави у глобальному та регіональному просторі, побудова її відносин із сусідніми державами.

Традиційно одним з пріоритетів польської зовнішньої політики є регіональне співробітництво, зокрема у рамках Вишеградської групи, яка була утворена у 1991 р., що отримала свою назву від угорського міста Вишеград, де і була створена. До її складу від початку увійшли Угорщина, Польща та Чехословаччина. Після розпаду Чехословаччини, Вишеградська трійка була

перетворена на четвірку. Однією з цілей створення цього об'єднання було формування для держав-учасниць сприятливих умов для приєднання до загальноєвропейських структур. Ця мета вже виконана, але досі залишається ціла низка питань, які вимагають більш тісного регіонального співробітництва.

Ініціатором створення Вишеградської групи (V4) став чехословацький президент В. Гавел, який і оприлюднив свою ідею регіонального співробітництва під час виступу у польському сеймі у січні 1990 р. Розвиток співробітництва в рамках об'єднання не завжди відбувався без проблем та конфліктів інтересів його учасників. Чеський прем'єр-міністр В. Клаус висловлював великі сумніви щодо доцільності існування групи [Янчук 2010: 90]. У період його прем'єрства група існувала скоріше на бумазі, без помітного впливу на політичні процеси. Однак з часом позиція політиків змінювалася, ідея регіонального зближення вже не здавалася такою безперспективною. А на роль лідера Вишеградської групи все активніше претендувала офіційна Варшава.

У той же час така роль визнавалася не всіма учасниками вишеградського процесу. Зокрема через те, що Польща не всіма потенційними партнерами сприймалася як центрально-європейська держава. Суто географічно Польща і не є такою державою оскільки північна частина її територій належить до Балтійського регіону; східні землі, що межують з Україною та Республікою Білорусь – до Східної Європи. А серед експертів НАТО та ЄС тривалий час панувала точка зору З. Бжезінського, який стверджував, що Польща не має потенціалу стати самостійним геостратегічним гравцем і її шансом на існування є інтеграція до європейської системи [Бжезінський 1997]. Але подальший розвиток Польщі спростував це твердження американського аналітика.

У подальшому діяльність Вишеградської групи активізувалася. Держави учасниці вели співробітництво у різних галузях, зокрема у сфері культури, науки, освіти, оборонної політики, економіки, боротьби з міжнародним тероризмом. Польща, з метою розширення діяльності Групи, висувала також ідею співробітництва у сфері енергетичної безпеки. Ініціатива знайшла

підтримку серед держав-учасниць Вишеградської групи, які висловлювали згоду щодо створення організації колективної енергетичної безпеки беручи за основу принципи функціонування НАТО.

Прагнення Польщі відігравати роль регіонального лідера відчутне і у її відносинах із державами, які утворилися на теренах колишнього СРСР. Наприклад, Д. Туск був одним із провідних розробників ідеї Східного партнерства між ЄС та державами східними сусідами. Варшава завжди прагнула допомогти Україні, Молдові, Грузії, Азербайджану, Вірменії у розбудові їх партнерських відносин з ЄС. Польську ідею Східного партнерства тоді підтримали Швеція (голівувала на той час у ЄС), Данія, Велика Британія, Німеччина. Теоретична частина доктрини Східного партнерства в повній мірі відповідає претензіям Польщі на роль провідного стратега східної політики ЄС, а у фокусі офіційної Варшави завжди перебував комплекс відносин між нею Україною, Республікою Білорусь та Росією.

Польща у регіоні ЦСЄ завжди вступала у протиріччя із РФ, особливо це відчутно при розбудові її відносин з Україною, Білоруссю та іншими державами регіону. На прикладі українсько-польських відносин можна продемонструвати відданість офіційної Варшави побудові стратегічного партнерства з нашою державою. Так у 2004 р. А. Квасньневський активно підтримував В. Ющенко на виборах президента України. У той період Київ відвідав Л. Валенса, який виступав на Майдані. Для польської правлячої еліти «помаранчева революція» стала не просто внутрішньою політичною кризою в сусідній державі, а боротьбою за цивілізаційний вибір України. Б. Гемерек, та багато інших польських аналітиків обґрунтовано стверджували у той час, що помаранчева революція продемонструвала вибір Україною європейської ідентичності на протигагу проросійській.

Польське суспільство активно реагувало на події в Україні, на підтримку помаранчевої революції було проведено цілу низку демонстрацій та інших політичних акцій. Україну відвідала парламентська делегація польського сейму,

яка складалася з представників широкого спектру політичних сил від правих до соціал-демократів.

В цілому українсько-польські відносини швидко досягли дійсного рівня стратегічного партнерства через збіг стратегічних цілей та інтересів держав-партнерів.

В той же час відносини із Республікою Білорусь у контексті утвердження ролі регіональної держави, для Польщі розвиваються зі значними проблемами. Польща визнала незалежність Білорусі, встановила дипломатичні відносини, має доволі широку договірну базу. В той же час польська сторона неодноразово підкреслює, що розвиток взаємин безпосередньо залежить від успіхів демократичних процесів у Білорусі. Однак білоруська політична еліта не виправдала сподівань офіційної Варшави. Після обрання О. Лукашенко відносини двох держав набули доволі напруженого характеру, хоча і зберігаються у повному обсязі.

Польща критикувала білоруську владу за порушення прав людини, підтримувала білоруські опозиційні сили, що час від часу призводило до загострення польсько-білоруських міждержавних відносин. Наприклад, у 2005 р. офіційна Варшава активно підтримувала у боротьбі за керівництво Союзом поляків Білорусі (СПБ) кандидатуру А. Борис на що білоруська сторона відреагувала висланням польських дипломатів. Конфлікт навколо СПБ розцінювався як елемент передвиборної кампанії: у 2006 р. у Білорусі пройшли вибори президента, а політичні кола в Польщі сподівалися на перемогу опозиції, якої не сталося. Підтримка опозиції обґрунтовувалася польською стороною, як говорив про це Б. Коморовський, «великою метою» – розширенням території «нормальної та передбачуваної Європи» [У Польщі є велика мета - розширення території нормальної та передбачуваної Європи 2006].

Активною була позиція Польщі під час російсько-грузинської війни 2008 р., коли офіційна Варшава намагалася відігравати роль регіонального центру сили. Події на Кавказі викликали у Польщі швидку реакцію, президент

Л. Качинський терміново вилетів до Тбілісі, а до нього долучилися і президенти Латвії, Естонії, Литви та України. Це демонструвало вражаючі результати польської регіональної політики та успішність окремих геополітичних проектів, які намагалася втілити у життя Варшава. На мітингу, учасники якого вітали команду, що прибула до Тбілісі, Л. Качинський заявив про готовність Польщі до боротьби з росією, яка знову демонструвала імперські амбіції. У пресі писали і про «зоряну ніч» Л. Качинського (мітинг проходив у ніч з 12 на 13 вересня), і про претензії на роль арбітра у суперечці, вирішення якої під силу Варшаві. Водночас польська політична еліта поводитися стриманіше ніж польський президент [Туск 2008]. Л. Качинський висловлював підтримку М. Саакашвілі ще з 2007 р. при закритті опозиційного каналу Імеді. Робота телеканалу поновилася в результаті роботи посередницької місії А. Міхника, яка була створена за ініціативи США та Брюсселю.

Л. Качинський був прихильником ідей Ю. Пілсудського та наполягав на необхідності протистояти росії у її прагненні зберегти свій вплив на територіях, що колись належали до Речі Посполитої, а також на особливому значенні Грузії, України та Азербайджану для Польщі. Як обґрунтовано стверджував Л. Качинський, Азербайджан мав стати потужним джерелом нафти та газу для Європи минаючи росію. Польський політик також надавав великого значення проекту Східного партнерства вважаючи що Польща має реагувати на події у Грузії, виходячи суто із прагматичної позиції.

Претензії Польщі на роль регіонального лідера поділяв значну увагу і наступний її президент Б. Коморовський (перебував на посаді з 2010 по 2015 р.). Особливу увагу він приділяв регіону ЦСЄ, оскільки ще з 70-х рр. ХХ ст. вивчав цю проблематику перебуваючи на посаді редактору журналу «АВС – Адриатика, Балтика, Чорне море», публікації якого були присвячені проблемам ЦСЄ. «Я відчуваю себе людиною, яка має особливий досвід польського буття на Сході, а також польського значення у східному світі» – зазначав Б. Коморовський [Komorowski 2005: р. 29] вважаючи що Польща повинна стати регіональним лідером.

У Польщі, на думку польського політика, є особлива місія у процесах інтеграції Європи, оскільки саме поляки мають багатий історичний досвід спільного буття з іншими народами у період І Речі Посполитої. Цей досвід, глибоке розуміння Польщею ментальності та проблем східноєвропейських народів і повинні бути використані у повній мірі.

Під егідою президента Польщі Б. Коморовського у 2012 р. почалася розробка Стратегічного огляду національної безпеки, який пізніше було покладено в основу Стратегії національної безпеки Республіки Польща. 2014 р. президентом Польщі було оприлюднено стратегічний план щодо основних напрямків розвитку польських збройних сил на 2013 – 2022 рр., який пізніше отримав назву доктрини Б. Коморовського. В основу даної доктрини покладено проект створення власної зони впливу у Східній Європі через формування структур територіальної оборони [Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2014], в тому числі спільних формувань із сусідніми державами. Прикладом у даному випадку може слугувати українсько-польське та польсько-литовське військове співробітництво. Особлива увага польським керівництвом приділяється підвищенню мобільності сухопутних військ, інвестиціям у розвідувальні технології, реформуванню системи командування польськими збройними силами.

Таким чином, Доктрина Б. Коморовського фіксує зсув пріоритетів участі Польщі у іноземних військових місіях до дій, які забезпечують безпеку національної території Польщі. Інший важливий документ у сфері територіальної оборони було оприлюднено у квітні 2016 р., це «Концепція територіальної оборони Польщі» [Konsercja Obrony Terytorialnej w Polsce. Narodowe Centrum Studiów Strategicznych 2016].

Доктрина Б. Коморовського повністю корелюється із геополітичними концепціями Міжмор'я та «Україна, Литва, Білорусь» («ULB»). Передусім вона спирається на національну оборону Польщі, що відрізняє її від концепції НАТО про участь у експедиційних місіях альянсу, на яких Польща була зосереджена попередні десять років. У зазначеній Доктрині передбачається значне

зміцнення можливостей самооборони польської держави, зберігаючи при цьому присутність у Альянсі. Б. Коморовський був переконаний, що саме Польща має стати регіональним лідером у Центральній Європі [Entin 2016].

В цілому аналізуючи участь Польщі у регіональних блоках та основні положення її зовнішньополітичної доктрини можна виокремити кілька основних тез, які продемонструють напрямки розвитку сучасної моделі регіоналізму у Польщі. По-перше, на початкових етапах побудови союзницьких відносин участь Польщі у євроатлантичних структурах розглядалася її керівництвом як гарант демократичного транзиту країни. По-друге, сучасні польські національні інтереси формуються як інтереси провідної регіональної держави у ЦСЄ, витоками польських національних інтересів, що знайшли втілення у зовнішньополітичній доктрині, доктрині національної безпеки, інших військових економічних політичних документах держави, є нові цінності євроатлантичної солідарності, історичні концепти ЦСЄ, такі як Міжморр'я, Ягелонська концепція та інші.

По-третє, сьогодні інститути довіри та безпеки Європи піддаються значному тиску з боку конвенційних глобальних, регіональних і недержавних акторів, та неконвенційних, таких як невизнані держави, терористичні організації, нелегальна міграція та ін. Тому під загрозою опиняються основоположні принципи світової та європейської безпеки, національні інтереси окремих регіональних держав. Ці виклики стали стимулюючими для субрегіональних інтеграційних проєктів.

На прикладі польської регіональної політики можна стверджувати, що активна політика регіональної держави з досягнення власних національних інтересів шляхом започаткування інтеграційних проєктів призводить до зміни балансу сил як у бік зміцнення регіональних структур, так і до формування нових загроз і викликів для інтересів окремих держав, як регіонального так і глобального рівнів. Здійснення окремих польських регіональних проєктів породжує конфлікт не тільки з такими природними противниками як РФ, але і з політикою офіційного Брюсселя, окремими інтересами союзників Польщі по

НАТО та ЄС. На сьогодні ми можемо спостерігати таке зіткнення польських інтересів з німецькими, австрійськими, литовськими. Після розпаду біполярної системи та розширення ЄС і НАТО ми спостерігаємо певну ерозію атлантичної солідарності. Для нівелювання цих процесів держави НАТО чітко дотримуються Статуту, особливо декларується відданість Ст. 5 про взаємодопомогу, а держави ЄС спробували адаптувати свою спільну безпекову політику шляхом прийняття нової безпекової стратегії у 2016 р. [Shared Vision, Common Action 2016].

Енергетична безпека є важливою складовою національної безпеки держави. Саме тому енергетична безпека є одним з пріоритетів польської національної політики, це обумовлено залежністю країни від імпорту енергоресурсів. Офіційна Варшава багато уваги приділяє проблематиці диверсифікації постачання енергоресурсів для забезпечення національної енергетичної безпеки. Для досягнення енергетичної безпеки Польщі необхідно забезпечити поставки енергоносіїв, розробити ефективну транспортну інфраструктуру, підвищувати енергоефективність за рахунок розвитку альтернативних видів палива.

Членство Польщі у ЄС та НАТО є одним з визначальних факторів формування позиції Польщі на міжнародній арені. Підтримка євроатлантичних цінностей та політики не піддається сумніву з боку польських правлячих еліт. Однак зрушення, що відбуваються в трансатлантичному та регіональному просторі, дисбаланс у відносинах між головними акторами на світовій арені, зростання конфліктогенності в європейському регіоні впливають на порядок денний зовнішньої та безпекової політики Польщі, в якій переплітаються солідарні євроатлантичні, регіональні та національні інтереси. При цьому варто враховувати той факт, що Польщі важко протистояти загрозам ззовні, спираючись лише на власні ресурси.

Висновки з виокремленням перспектив подальших досліджень. Слід підкреслити, що зміни які відбулися у Польщі після 1989 р. кардинально змінили геополітичні пріоритети цієї держави. Це вплинуло як на

зовнішньополітичну доктрину так і на практичну реалізацію основних векторів зовнішньої політики офіційної Варшави. Інтеграція Польщі у європейські та євроатлантичні структури, пошук нового місця у змінених реаліях системи міжнародних відносин стали визначальними факторами, які і сформували такі пріоритети.

Після розпаду радянського блоку розбудова демократичної Польської держави відбувалася крізь призму європейського цивілізаційного вибору. На той час склалася сприятлива ситуація для формування у суспільстві так званого польського атлантизму. Офіційна Варшава стала активним учасником процесів європейської інтеграції у 1991 р. доєднавшись до Ради Європи, з 1996 р. набувши повноправного членства у ОБСЄ, з 1999 р. приєднавшись до військово-політичного блоку НАТО. А найвищою точкою у практичній реалізації євроінтеграційного напрямку у зовнішній політиці Польщі стало її приєднання до ЄС у 2004 р.

Геополітичні, військові, економічні, соціальні зміни, які відбулися у регіоні Центрально-Східної Європи наприкінці ХХ на початку ХХІ ст., зміни, що тривають у трансатлантичному та європейському регіональному просторі, дисбаланс між провідними акторами на світовій арені, різке зростання конфліктності у регіоні та безпосередньо на кордонах Польщі здійснюють визначальний вплив на порядок денний зовнішньої політики офіційної Варшави, її регіональне співробітництво, особливо у сфері безпеки. На сьогодні у зовнішньополітичних кроках Польщі тісно поєднані євроатлантичні, регіональні та національні інтереси цієї держави. Можна погодитися з думкою таких видатних науковців як Г. Кіссінджер, що у регіоні ЦСЄ відбувається зіткнення глобальних та регіональних інтересів держав різної політичної, військової та економічної ваги, які провокують утворення простору неврегульованих конфліктів, утворення нових протиріч, що мають потенціали вийти за межі регіону та вплинути на глобальний баланс сил. Всі ці фактори актуалізують необхідність подальшого дослідження витоків регіональної політики Польщі як ключового гравця ЦСЄ та аналіз її сучасної зовнішньої

політики від вироблення зовнішньополітичної доктрини до її практичної реалізації.

Для правильної оцінки поточного стану та подальшої динаміки європейської безпеки, перспектив регіональних відносин у Центрально-Східній Європі і взаємовідносин України з регіональними державами комплексне вивчення еволюції концептів зовнішньої політики Польщі представляє важливий науковий та практичний інтерес, що і є перспективою подальших досліджень з означеної тематики.

Бібліографічні посилання

Бжезінський З. (1997) Велика шахівниця. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://shron1.chtyvo.org.ua/BzhezinskiZbigniev/Velyka_shakhivnytsia.pdf

Спільна декларація Президента України та Президента Республіки Польща 24 серпня 2016. Президент України. Офіційне інтернет-представництво. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/spilnadeklaraciya-prezidenta-ukrayini-ta-prezidenta-respubl-37975>

Спільна заява Президентів України і Республіки Польща «До порозуміння і єднання» (1997) [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/616_005

Туск Д. (2008) Польща не повинна бути місіонером будь-якої ціною. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.svoboda.org/a/460505.html>

У Польщі є велика мета - розширення території нормальної та передбачуваної Європи (2006). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.svoboda.org/a/134834.html>

Янчук Л. (2010). Роль «Вишеградської солідарності» в зовнішньополітичній діяльності Словацької Республіки (1989-2004 рр.). Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mzu_2010_19_12

Andrzej Duda sworn in as President. President.PL. (2015). Retrived from: <http://www.president.pl/en/news/art,1,andrzej-duda-sworn-in-as-president.html>

Entin M., Entina E. (2016) The New Role of Russia in the Greater Eurasia. Strategic Analysis. Retrived from: <https://www.hse.ru/mirror/pubs/lib/data/access/ram/ticket/48/1505768653e5f7ff56b267783b60d650754950a710/Entin%20%20Eurasia.pdf>

Kissinger H. Military Policy and Defense of the «Grey Areas». Foreign Affairs, 1955. – April.

Komorowski B. Prawa strona. Życie, polityka, anekdota. Warszawa, 2005. 182 s.

Koncepcja Obrony Terytorialnej w Polsce. Narodowe Centrum Studiów Strategicznych, Warszawa, (2016). Retrived from: <http://bee.mif.pg.gda.pl/ciasteczkowypotwor/Tek/Raport-Obrona%20Terytorialna-NCSS.pdf>

Rozmowa z Prezydentem Aleksandrem Kwaśniewskim (2016). Przegląd. № 14. Retrived from: <http://kwasniewskialeksander.pl/wynik/rozmowa-z-prezydentem-aleksandrem-kwasniewskim-przeglad-nr-14/2016>

Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe, A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy (2016). Retrived from: https://eeas.europa.eu/top_stories/pdf/eugs_review_web.pdf

References

Bzhezynskyi Z. (1997) Velyka shakhivnytsia. Retrieved November 9, 2023 from: https://shron1.chtyvo.org.ua/BzhezynskyiZbigniev/Velyka_shakhivnytsia.pdf (in Ukrainian)

Spilna deklaratsiia Prezydenta Ukrainy ta Prezydenta Respubliki Polshcha 24 serpnia 2016. Prezydent Ukrainy. Ofitsiine internet-predstavnytstvo. Retrieved November 8, 2023 from: <http://www.president.gov.ua/news/spilnadeklaraciya-prezidenta-ukrayini-ta-prezidenta-respubl-37975> (in Ukrainian)

Spilna zaiava Prezydentiv Ukrainy i Respubliki Polshcha «Do porozuminnia i yednannia» (1997). Retrieved November 8, 2023 from: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/616_005 (in Ukrainian)

Tusk D. (2008) Polshcha ne povynna buty misionerom bud-yakoi tsinoiu. Retrieved November 2, 2023 from: <https://www.svoboda.org/a/460505.html> (in Ukrainian)

U Polshchi ye velyka meta rozshyrennia terytorii normalnoi ta peredbachuvanoi Yevropy (2006). Retrieved November 10, 2023 from: <https://www.svoboda.org/a/134834.html> (in Ukrainian)

Yanchuk L. (2010). Rol «Vyshehradskoi solidarnosti» v zovnishnopolitychnii diialnosti Slovatskoi Respubliki (1989-2004 rr.). Mizhnarodni zviazky Ukrainy: naukovi poshuky i znakhidky. Retrieved November 8, 2023 from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mzu_2010_19_12 (in Ukrainian)

Andrzej Duda sworn in as President. President.PL. (2015). Retrived from: <http://www.president.pl/en/news/art,1,andrzej-duda-sworn-in-as-president.html>

Entin M., Entina E. (2016) The New Role of Russia in the Greater Eurasia. Strategic Analysis. Retrived from:

<https://www.hse.ru/mirror/pubs/lib/data/access/ram/ticket/48/1505768653e5f7ff56b267783b60d650754950a710/Entin%20%20Eurasia.pdf>

Kissinger H. (1955) Military Policy and Defense of the «Grey Areas». *Foreign Affairs*. April.

Komorowski B (2005). *Prawa strona. Życie, polityka, anegdota*. Warszawa, 182 s. (in Polish)

Koncepcja Obrony Terytorialnej w Polsce. Narodowe Centrum Studiów Strategicznych, Warszawa, (2016). Retrived from: <http://bee.mif.pg.gda.pl/ciasteczkowypotwor/Tek/Raport-Obrona%20Terytorialna-NCSS.pdf> (in Polish)

Rozmowa z Prezydentem Aleksandrem Kwaśniewskim (2016). *Przegląd*. № 14. Retrived from: <http://kwasniewskialeksander.pl/wynik/rozmowa-z-prezydentem-aleksandrem-kwasniewskim-przeglad-nr-14/2016> (in Polish)

Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe *A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy* (2016). Retrived from: https://eeas.europa.eu/top_stories/pdf/eugs_review_web.pdf